

Psychological and Cultural Components of Designing Allocated to Women Urban Spaces

Pedram Hessari^{1*}

1. Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Technical and Engineering, Ayatollah Boroujerdi University, Boroujerd, Iran

Citation: Hessari, P. (2023). Psychological and cultural components of designing allocated to women urban spaces. *Journal of Woman Cultural Psychology*, 15(57), 107-117.

<https://doi.org/10.22034/jwcp.2023.708048>

20.1001.1.29811287.1402.15.57.8.5

ARTICLE INFO

Received: 28.06.2023

Accepted: 21.09.2023

Corresponding Author:

Pedram Hessari

Email:

P.Hessari@Abru.ac.ir

Keywords:

Psychological components
Cultural components
Urban spaces designing

Abstract

The research intended to study psychological and cultural components of designing allocated to women urban spaces. The research universe enfolded all texts and documents related to urban spaces. The sample encased the topics related to urban spaces allocated to women in Tehran metropolitan. The research method was descriptive analytical procedure. The data was collected via implementing library method. The findings indicated that parks and green spaces for women were one of the important centers of welfare and recreational services, which, in addition to the health and psychological aspect, were very important in sustainable urban development and improving the quality of life of women. The creation of entrepreneurial markets, the use of trained forces in the maintenance of the park and some of their technical issues, and the management of the places would provide a suitable and safe position for a number of women who were looking for work. Women's special parks considered the issue of mental and physical health by allocating a green and free place to use sunlight and sports and recreational facilities; and by concentrating a large number of women in the park and holding educational, health and sports classes, it would address this basic need of the society. Concerning the customs and culture of the people, there was a need to build an open space for women to have fun, exercise and release mental emotions. It was very necessary to consider a special space for women with a special design that matches the culture of the society. According to the religion of Islam, which is the center of society's culture, the construction of women's park not only did not reduce the value of women, but also shows attention to women.

Extended abstract

Introduction: The urban space is the daily life space of citizens, which is perceived every day consciously or unconsciously during the journey from home to work. These spaces in every society are a reflection of the culture and ideology of that society, which can be full of inequalities despite its apparent concept of equal use by all people. In our country, according to the prevailing traditional culture, where the space inside the home is for women and the environment outside the home is for men, gender neutrality in the construction of urban space is seriously criticized. While sustainable urban development is not possible without the active participation of women. Nowadays, the development and expansion of green space is increasing significantly due to the increasing population and urban constructions and the necessary need of people for green space to create social, physical and mental balance in people. Parks and urban green spaces are able to provide valuable recreational opportunities for those who live in cities. Women, as one of the main groups and forces of social growth and influence in the civil life of cities, today have a prominent role in the categories related to the city. No society can be considered developed unless there is comprehensive participation and social self-education. An all-round look at the development of society shows the necessity of paying attention to the participation and role of women in the affairs of cities and the responsiveness of urban planning to the needs of women. The research intended to study psychological and cultural components of designing allocated to women urban spaces.

Method: The research universe enfolded all texts and documents related to urban spaces. The sample encased the topics related to urban spaces allocated to women in Tehran metropolitan. The research method was descriptive analytical procedure. The data was collected via implementing library method.

Results: The findings indicated that parks and green spaces for women were one of the important centers of welfare and recreational services, which, in addition to the health and psychological aspect, were very important in sustainable urban development and improving the quality of life of women. The creation of entrepreneurial markets, the use of trained forces in the maintenance of the park and some of their technical issues, and the management of the places would provide a suitable and safe position for a number of women who were looking for work. Women's special parks considered the issue of mental and physical health by allocating a green and free place to use sunlight and sports and recreational facilities; and by concentrating a large number of women in the park and holding educational, health and sports classes, it would address this basic need of the society. Concerning the customs and culture of the people, there was a need to build an open space for women to have fun, exercise and release mental emotions. It was very necessary to consider a special space for women with a special design that matches the culture of the society. According to the religion of Islam, which is the center of society's culture, the construction of women's park not only did not reduce the value of women, but also shows attention to women.

Conclusions: Nowadays, male urban development and unfavorable urban environments have caused women's enjoyment of urban public spaces to decrease and a kind of injustice prevails in the society. Women, as half of the society, have unintentionally had restrictions

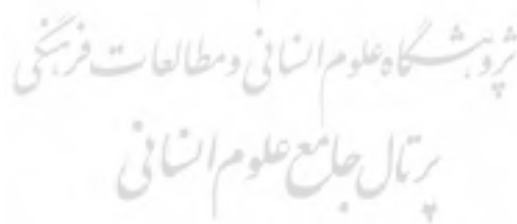
due to the issue of gender that affect social status and values. Therefore, today the culture and social structure of Iran is such that the needs of women should be taken into consideration. The results show that accessibility, freedom of presence, and security are the most important indicators of achieving gender justice from the perspective of women, and among these indicators, the performance of women's park plays an important role in achieving justice. It can be said that the construction and development of women's parks, which also have natural attractions, has been effective in increasing the selective presence of women in urban spaces and establishing their social interactions due to the creation of a suitable platform for spending free time and lively and active environments. Women's share of urban spaces is considered a practical way to achieve gender justice in Islamic countries. Women's parks have been able to address some of the needs of women and take a step towards prosperity, growth and creating a sense of self-confidence, participation and even employment.

Authors Contributions: Dr. Pedram Hessari: Content editing, data collecting, ideation and designing the general framework, conclusion and correction of the article.

Acknowledgments: I would like to thank and appreciate all the loved ones who helped me in conducting this research.

Conflict of Interest: The author declared there are no conflicts of interest in of interest in this article.

Funding: This article did not receive any financial support.

مؤلفه‌های روان‌شناختی و فرهنگی طراحی فضای شهری مختص بانوان

پدرام حصاری^{۱*}

۱. استادیار، گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه آیت الله بروجردی، بروجرد، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی مؤلفه‌های روان‌شناختی و فرهنگی طراحی فضای شهری مختص بانوان بود. جامعه پژوهش تمام متون و اسناد فضاهای شهری بود. نمونه پژوهش مطالب مربوط به فضاهای شهری مختص بانوان شهر تهران بود. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی است. گردآوری اطلاعات با استفاده از روش کتابخانه‌ای انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که پارک‌ها و فضاهای سبز مختص بانوان یکی از مراکز مهم خدمات رفاهی و تفریحی است که علاوه بر جنبه بهداشتی و روانی، در توسعه پایدار شهری و بهبود کیفیت زندگی بانوان اهمیت بسزایی دارد. ایجاد بازارچه‌های کارآفرینی، استفاده نیروهای آموزش دیده در نگهداری پارک و برخی مسائل فنی آنان و اداره مکان‌ها موقعیت مناسب و امنی در اختیار تعدادی از زنان جویای کار قرار خواهد داد. پارک‌های ویژه زنان با اختصاص مکانی سرسبز و آزاد برای استفاده از نور خورشید و امکانات ورزشی و تفریحی مسئله سلامت روانی و جسمانی را مد نظر قرار داده و با متمرکز کردن تعداد زیادی از زنان در محل پارک و برگزاری کلاس‌های آموزشی - بهداشتی و ورزشی به این ضرورت اصلی جامعه خواهد پرداخت. با توجه به آداب و رسوم و فرهنگ مردم، نیاز به احداث فضایی باز مخصوص بانوان جهت تفریح، ورزش و تخلیه هیجانات روحی وجود دارد. در نظر گرفتن فضایی مختص بانوان با طراحی خاص، که منطبق با فرهنگ جامعه باشد بسیار ضروری است. با توجه به دین اسلام، که محور فرهنگ جامعه است احداث پارک بانوان نه تنها موجب کاهش ارزش زن نمی‌شود بلکه نشان از توجه به زنان می‌باشد.

کلیدواژگان: مؤلفه‌های روان‌شناختی، مؤلفه‌های فرهنگی، طراحی فضای شهری

درک و شناخت زنان مستلزم توجه دقیق به تعداد عوامل تعیین کننده‌ای است که در تاثیر گذاری با یکدیگر، بر رفتار و یا گروه زنان اثر می‌گذارد. با یک نگاه عقلانی می‌توان گفت، روان‌شناسی، انگیزش‌ها، شخصیت و رفتار زن وابسته و در ارتباط تنگاتنگ با رویدادهای بدنی اوست. نظام‌های روانی، جسمانی نشانگر آن است که سازمان شخصیت، در عین وحدت و انسجام شامل ابعاد جسمانی و روان‌شناختی است و بر بی‌همتا و ناهمانند بودن الگوهای شخصیتی هر فرد تأکید دارد؛ به عبارتی هر فردی در عین همانندی با دیگران در نوع خود بی‌همتا و ناهمانند است. استفاده از این مفهوم در مطالعه‌ی روان‌شناسی زن نشان می‌دهد که در توصیف زن باید عوامل زیستی-فرهنگی، اجتماعی، فرصت‌های زندگی و شخصیت را به خوبی شناخت و هر یک را به صورت رفتاری تعریف کرد (Nawabi, 1999). شخصیت زن چون موج در تلاطم است، وقتی شخصیت زن در اوج قرار دارد، روانش شادمان است و عشق فراوانی برای عرضه کردن در خود می‌یابد و آن‌گاه که این موج سقوط می‌کند، به زن احساس خلا دست می‌دهد؛ بنابراین بر جامعه است که سرمایه‌ی بزرگ عاطفی و انسانی زن را با معیارهای انسانی و اصیل به رسمیت بشناسد و به آن احترام بگذارد و برای رشد و اعتلای آن بکوشد و با ارزش نهادن به زن و روان‌شناسی زن، احساسات و عواطف او، جامعه را آکنده از لطف، محبت، مهربانی و دلسوزی کند؛ به گونه‌ای که معنویت و ارزش‌های اصیل انسانی، آن را فراگیرد و همگان به حیات بایسته دست یابند و به سوی تعالی و تکامل با آرامش، صلح و صفا حرکت کنند (Hosseini & et al., 2002). روان‌شناسان رفتارگرا، رفتار انسان را اکتسابی و آموختنی می‌دانند و معتقدند اگرچه بزرگ‌ترین عشق و ارضای زن، ایفای نقش مادری است اما آنان به همان اندازه نیز به تکامل در هر حرفه‌ی دیگری مانند مهندسی، معلمی، پرستاری علاقه مندند، هر چند بدیهی است که برای زن ایفای نقش همسری و مادری هم‌چنان در درجه‌ی اول اهمیت است (Nawabi Nejad, 1999). زنان می‌توانند با قاطعیت، استقلال و تعادل شخصیتی در راه رشد خود گام بردارند و در این زمینه به همسر، فرزندان و جامعه‌ی خویش نیز کمک کنند؛ امروزه اهمیت زن در حال تغییر است و عوامل دیگری چون شایستگی‌ها و قابلیت‌های زن و نیز نگرش فرهنگ و جامعه‌ای که در آن زاده شده، عاملی تعیین کننده در استفاده از فرصت‌های زندگی است؛ زنان از احساس وظیفه‌شناسی بیشتری برخوردارند و به عنوان موجودات منعطف و وابسته از آنان یاد می‌شود؛ هر چند درباره‌ی چنین رفتاری، همسویی بین پژوهشگران و روان‌شناسان دیده نمی‌شود؛ به هر حال زنان ترجیح می‌دهند که به جای ایفای نقش مستقل، بیشتر سازگار شونده باشند و مورد توجه و احترام قرار گیرند؛ به گونه‌ای که بین افزایش سازگاری و انعطاف‌پذیری زنان و میزان حرمت‌گذاری مردان به زنان، همبستگی مستقیم وجود دارد (Hosseini & et al., 2002).

در کل جنسیت افراد عاملی برای ادراک از امنیت می‌باشد و از این جهت است که زنان ترس و ناامنی بیشتری احساس می‌کنند. حضور زنان در فضاهای عمومی شهر نه تنها یکی از پیش شرط‌های اساسی تکوین و متعالی کردن این فضاها و ارتقای کیفی حوزه‌ی عمومی انگاشته می‌شود بلکه می‌توان از آن به عنوان ویژه‌ترین حق انسانی هر فرد در برخورداری از فرصت‌های ارائه شده توسط شهر نام برد (Roumina & et al., 2018).

روند روزافزون حضور زنان در محیط‌های کار و فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی شهری سبب شده تا در مکان‌یابی و طراحی و ساخت کالبد شهر حضور گسترده این قشر در فضاها و عرصه‌های مختلف سکونت، کار، حمل و نقل و... مورد توجه قرار گیرد. به همین دلیل شناخت ویژگی‌های زنان جامعه حائز اهمیت می‌باشد. مشخصه‌های فردی در ادراک از امنیت و میزان استفاده فرد از یک فضای شهری تأثیر دارد، مثل موقعیت اجتماعی، شخصیت، نقش‌ها (سن و طبقه اجتماعی، پشتوانه خانوادگی، دانشجو بودن و یا کارگر بودن و...) و این مسائل در تعیین راحتی زنان و هم‌چنین در میزان درکی که از آسیب‌پذیری یک مکان دارند، تأثیرگذار است. عموماً عوامل زیادی برای عکس‌العمل نشان دادن مردم به ترس وجود دارند، اما برخی از این عوامل مانند جنسیت، سن، تجربه‌های گذشته در مورد جرم، محیط و جغرافیا، قومیت، فرهنگ و برخی متغیرهای دیگر نقش بیشتری دارند. مطالعات نشان داده که سالمندان و زنان بیشتر در معرض ترس از جرم در شهرها قرار دارند و بیشتر ترجیح می‌دهند که در محل‌های محافظت شده حضور داشته باشند تا فضای عمومی (Tandogana & Bige Simsek, 2016). بی‌توجهی در برنامه‌ریزی،

شهری به متغیرهایی مثل جنسیت، سن، گروه‌های قومی و... می‌تواند به نابرابری‌های اجتماعی، تنزل کیفیت زندگی و دسترسی عادلانه به فرصت‌ها و منابع دامن بزند (Eshtiaghi & et al., 2021) در عصر حاضر، محیط‌های نامطلوب شهری مشکلات بسیاری را برای امنیت شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب‌های اجتماعی موثر بوده‌اند. امنیت نداشتن زنان در فضاهای شهری، مشارکت کامل آنان را در اجتماع محدود می‌کند و علاوه بر آسیب‌های روانی بر فرد، خانواده و جامعه را نیز متاثر خواهد کرد (Day & et al., 2003). ترس از جرم، رفتار و حالات را در فضاهای شهری تغییر می‌دهد و این اثرات روی زنان و دیگر گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی و اقتصادی شدیدتر است، اثراتی نظیر این که حرکت‌ها آن‌ها را محدود می‌کند به ویژه بعد از تاریک شدن هوا موجب در خانه ماندن آن‌ها می‌شود و فرصت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن‌ها را کاهش می‌دهد و وابستگی زنان را به مردها را افزایش داده و دید کلیشه‌ای به زنان به عنوان ضعیف و ناتوان را تقویت می‌کند. در این فرآیند زنان از فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی نظیر کار کردن تا دیر وقت و یا شغل‌هایی که شیفته هستند و یا کلاس‌های عصر و نظایر آن مستثنی می‌شوند و البته در این گونه موارد همواره زنان فقیر بیشتر قربانی جنایت و ترس از آن می‌شوند (Zabetian & et al., 2010) زن در خانواده نقش اساسی و کلیدی در تربیت فرزندان داشته و نوع تربیت نیز نقش بسزایی در شکل‌گیری فرهنگ جامعه دارد و چنانچه زن یا مادر در خانواده دچار مشکل جسمی یا روانی شود همه خانواده تحت تاثیر آن مشکل قرار خواهند گرفت؛ بنا بر فرهنگ سنتی حاکم که فضای درون خانه، برای زنان و محیط خارج از منزل، برای مردان معرفی شده است، بی‌طرفی جنسیتی در ساخت فضای شهری مورد نقد جدی است. در حالی که توسعه‌ی شهری پایدار، بدون مشارکت فعال زنان، امکان‌پذیر نمی‌باشد (Javidani, 2012). آن‌چه که بیش از هر معیاری یک شهر را از سایر شهرها متمایز می‌کند میزان سرزندگی و حضور شهروندان در فضاهای عمومی آن شهر است و این که یک شهر و فضاهای عمومی و در دسترس آن چگونه به نیازهای شهروندان خود پاسخ گفته و چه تصویری از خود بر ذهن شهروندان‌اش به یادگار گذاشته است (Zandieh & et al., 2016) از آن جایی که روابط اجتماعی روزمره زنان در فضاهایی که زنان بدان دسترسی دارند تحقق می‌یابد، شناخت و طراحی فضاهایی که زنان بدان دسترسی دارند، گام بلندی در شناخت واقعیت اجتماعی زندگی آنان در شبکه‌ی اجتماعی زندگی امروز است و توجه به این امر (طراحی فضاهای شهری مناسب جهت حضور زنان)، موجب ارتقای کیفیت فضاهای شهری نیز خواهد شد (Farokhsar-ersht, 2012) روابط اجتماعی پایداری که درون فضاهای عمومی برقرار می‌شوند، زمینه‌ی پایداری اجتماع را فراهم می‌کنند (Golchin & Mahakhari, 2017). بنابراین، امروزه، ایجاد فضاهایی مخصوص بانوان به منظور شرکت در فعالیت‌های فرهنگی هم‌چون شرکت در کلاس‌های متنوع دینی، فرهنگی، هنری، ورزشی و هم‌چنین انجام دادن فعالیت‌هایی نظیر ورزش و پیاده‌روی و گرد هم آمدن در فضاهای باز و محیط‌هایی کاملاً اختصاصی، به لحاظ فیزیکی و سلامتی جسم و روان زنان ایرانی، امری کاملاً محسوس می‌نماید (Goli & et al., 2013) با این حال فضاهای عمومی جنسیتی هستند (Ghanam, 2010).

برای توسعه سلامت زنان ایجاد پارک بانوان امری حائز اهمیت بوده و به یکی از مهم‌ترین اهداف مدیریت کلان شهر تهران تبدیل شده است. مهم‌ترین اهداف ایجاد پارک بانوان، حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی، حفظ و تحکیم بنیان خانواده، تقویت روحیه شادی و نشاط در زنان خصوصاً دختران و جلوگیری از افسردگی و خمودگی، تامین آرامش در نهاد مقدس خانواده، حفظ سلامت جسمی و روان‌شناختی زنان و تامین فضاهای ورزشی ویژه زنان می‌باشد. امروزه در بسیاری از شهرهای ایران، بر اساس نیاز شهروندان زن اقدام به احداث پارک‌های ویژه بانوان نموده‌اند لذا هدف پژوهش حاضر، بررسی مؤلفه‌های روان‌شناختی و فرهنگی معماری فضای شهری مختص بانوان بود.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش تحلیلی-توصیفی است. جامعه پژوهش تمام متون و اسناد فضاهای شهری بود. نمونه پژوهش مطالب مربوط به فضاهای شهری مختص بانوان بود.

روش اجرا

در ابتدا با استفاده از روش کتابخانه‌ای به مطالعه منابع، اسناد و تعاریف مربوط به فضاهای شهری، نیازهای بانوان و پارک‌های بانوان پرداخته شد و سپس داده‌ها با تاکید بر انواع فعالیت‌ها و کارکردهای آن‌ها، عوامل مؤثر بر مطلوبیت این فضاها (پارک‌های بانوان) بررسی و تحلیل شد.

یافته‌ها

با توجه به هدف پژوهش که بررسی مؤلفه‌های روان‌شناختی و فرهنگی معماری فضای شهری مختص بانوان بود عوامل متعددی در انگیزه و منع مراجعه زنان به پارک‌ها به دست آمد که در ذیل به آن‌ها پرداخته شد.

فضاهای شهری و زنان

فضای شهری به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های مفهوم فضا، از مقوله‌ی فضا مستثنی نیست. بدین معنی که ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر رابطه‌ای پویا با یکدیگر دارند. در واقع فضای شهری مشتمل دو فضای اجتماعی و فیزیکی می‌شود (Madani Pour, 2000). یک فضای شهری را می‌توان بر مبنای رویکردهای مختلف فرهنگی، محیطی، معماری و... مطالعه و بررسی کرد. فضای شهری به مفهوم صحنه‌ای است که فعالیت‌های عمومی زندگی شهری در آن‌ها به وقوع می‌پیوندد. خیابان‌ها، میداين و پارک‌های یک شهر فعالیت‌های انسانی را شکل می‌دهند. این فضاهای پویا در مقابل فضاهای ثابت و بی‌تحرک محل کار و سکونت اجزای اصلی و حیاتی یک شهر را تشکیل داده‌اند. شبکه‌های حرکت، مراکز ارتباطی، و فضاهای عمومی‌بازی و تفریح را در شهر تأمین می‌کنند (Bahraimi, 1998). فضای شهری بستر مشترکی است که مردم فعالیت‌های کارکردی و مراسمی را که پیوند دهنده‌ی اعضای جامعه است، در آن انجام می‌دهند و صحنه‌ای است که بر روی آن نمایش زندگی جمعی، در معرض دید قرار می‌گیرد. فضای شهری فضایی است برای سیاست، مذهب، دادوستد و ورزش. فضایی برای همزیستی مسالمت‌آمیز و برخورد‌های غیرشخصی در واقع می‌توان فضاهای شهری را معادل عرصه‌های عمومی نیز توصیف نمود (Salehi, 2008).

بر اساس آنچه که انجمن شهرسازی آمریکا در قالب استانداردهای برنامه‌ریزی و طراحی شهری مطرح کرده است، جهت ارزیابی فضای شهری در مقابل تهدیدها و آسیب‌ها می‌بایست شرایط درونی و بیرونی فضا، شامل کاربری‌های مجاور، الگوهای حرکتی، مرزهای فضا، محل‌های بالقوه برای پنهان شدن، روشنایی فضا و جلوگیری از اعمال خراب‌کارانه مورد توجه قرار گیرند. افزون بر این‌ها باید به پیاده‌روهای اطراف فضا و حرکت خودروها و دسترسی‌ها هم توجه داشت و سپس فضا را لایه‌بندی امنیتی نمود تا بر اساس این لایه‌بندی کنترل شوند. فضاهای باز شهری بستر ارتباطات و تعاملات اجتماعی شهروندان می‌باشند. حضور مثبت افراد در فضاهای باز شهری، سطح تعاملات اجتماعی و حس تعاون و شهروندی را ارتقا می‌دهد. از دلایل اهمیت چنین فضاهایی، امکان برقراری روابط و برخورد‌های اجتماعی، جلوگیری از بروز مشکلات روانی، افسردگی، تقویت اعتماد به نفس و... ذکر شده است (Pakzad, 2005). فضاهای عمومی مکانی برای رفع نیازهای روزمره و زندگی عمومی در شهرها هستند. این فضاها در طول زمان و بر اساس شرایط اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی تغییر می‌یابند. فضاهای شهری هم‌چنین محفلی برای فعالیت‌های مختلف هستند. از آن‌جا که زندگی روزمره زنان در این فضاها رخ می‌دهد، مناسب بودن این فضاها برای استفاده تمام گروه‌ها موضوع بسیار مهمی است. اما تجربه‌ی استفاده از فضاهای عمومی، برای استفاده‌کنندگان مختلف با توجه به سن، جنس، طبقه‌ی اجتماعی و... متفاوت بوده و در نوع زندگی و درک آن مؤثر است. زنان گروه بزرگی از استفاده‌کنندگان فضا هستند. نکته‌ی قابل توجه آن‌که آنان به واسطه‌ی نقش اجتماعی مراقبت از کودکان، کهن‌سالان و بیماران در ارتباط با فضای باز شهری نیازهای خاصی دارند که باید مورد توجه قرار گیرد (Rezazadeh & Mohammadi, 2009). امروزه بیشتر فضاهای شهری ماهیتی جنسی شده یافته‌اند، یعنی عملاً فضای شهری در برابر تحرک آزادانه‌ی زنان اعمال محدودیت می‌کند. به نظر بسیاری از محققان محدودیت‌ها و حصارهای فرهنگی ایجاد شده برای زنان در فضای اجتماعی و عرصه‌های عمومی موجب آن شده که نتوانند به خوبی از موقعیت خود بهره ببرند و مجبور شدند خود را هم‌چون عنصری غیر لازم از صورت مسئله‌ی فضاهای شهری و عرصه‌های عمومی حذف کنند و منکر

نیازهای خود در جایگاه یک زن شوند. هر چند این روند در حال کند شدن است، رفتار شهری و نحوه ی حضور زنان در شهر مؤید آن است که وجود غیر مرد، هنوز در جامعه ی ایران به راحتی پذیرفتنی نیست. زنان به دلیل مسائل فرهنگی یا احساس ناامنی، ساعات محدودتری را می‌توانند در بیرون از خانه سپری کنند و همین، یکی از محدودیت‌های جدی فعالیت اجتماعی و حضور آن‌ها در فضاهای شهری است. زنان علاوه بر مسئولیت‌های فردی و اجتماعی خود، در چارچوب مسئولیت‌های خانوادگی اغلب مسئولیت مراقبت از کودکان، حمایت از آن‌ها در ورود به اجتماع، و فعالیت و حضور زنان در اجتماع به دنبال دارد، سرعت حرکت آن‌ها را کند و دایره ی حرکت‌شان را کوچک می‌کند و از نظر زمانی نیز محدودیت‌های زیادی بر آن‌ها تحمیل می‌کند (Pourahmad & et al., 2013)

پارک بانوان

فضاهای سبز عمومی فضاهای سبزی هستند که بازدهی اجتماعی دارند و عموم مردم از آن‌ها در گذران اوقات فراغت، تفریح و مصاحبت با دوستان و گردهمایی‌های اجتماعی و فرهنگی و نظایر این‌ها استفاده می‌کنند. فضاهای یاد شده اساساً برای این منظور طراحی یا تجهیز شده‌اند (Saeednia, 2000) اصولاً طبیعت و ماهیت این فضاها به گونه‌ای است که تمام طبقات مردم می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند. در پارک‌های عمومی سعی می‌شود که تمام وسایل سرگرمی و رفاهی، تقریباً برای هرگونه سلیقه و فکر و سن وجود داشته باشد (Hekmati, 2003)

پارک‌ها و فضاهای سبزِ مختص بانوان یکی از مراکز مهم خدمات رفاهی و تفریحی است که علاوه بر جنبه بهداشتی و روانی، در توسعه پایدار شهری و بهبود کیفیت زندگی بانوان اهمیت بسزایی دارد. پارک‌های بانوان به دلیل این که قادرند فرصت‌های تفریحی با ارزشی را برای بانوانی که در شهرها زندگی می‌کنند فراهم نمایند اهمیت بیشتری دارد، زیرا پارک‌های بانوان فرصت‌هایی را برای ورزش، استراحت، و سلامتی بدنی و ذهنی به وجود می‌آورد. هم‌چنین، جلوگیری از محرومیت‌های اجتماعی و فرهنگی به وسیله دسترسی زنان به امکانات و تسهیلات، رفع مشکلات اجتماعی، و به وجود آوردن مکان‌هایی آرام در شهر به منظور ارتقای سلامت ذهنی زنان می‌تواند از عملکردهای دیگر پارک‌های بانوان باشد (Goli & et al., 2013)

برخی از کشورهای اسلامی مانند امارات و عمان سال‌ها پیش این نوع پارک‌ها را برای بانوان ایجاد کرده‌اند. پارک‌های ویژه زنان مکان‌هایی‌اند که بسیاری از زنان و دختران جوان می‌توانند در آن به ورزش و تفریح بپردازند رعایت امنیت اجتماعی، محصور بودن، مشرف نبودن ساختمان‌های اطراف به پارک زنان از ویژگی‌های اصلی این مراکز است، هم‌چنین آفتاب‌گیر بودن، وجود کارکنان و نگهبانان زن، سیستم آب، برق، گاز، تلفن، سرویس بهداشتی، مهد کودک، زمین بازی کودکان، سالن ورزشی، استخر، پیست دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی، بوفه و رستوران، کتابخانه، نمازخانه و سالن اجتماعات و وجود آلاچیق برای برگزاری نشست‌های دوستانه و نیمکت ثابت و سیار از دیگر امکانات رفاهی پیش‌بینی شده در این مراکز است. با توجه به آداب و رسوم و فرهنگ مردم کشور، نیاز به احداث فضایی باز مخصوص بانوان جهت تفریح، ورزش و تخلیه هیجانات روحی وجود دارد. در نظر گرفتن فضایی مختص بانوان با طراحی خاص، که منطبق با فرهنگ جامعه باشد بسیار ضروری به نظر می‌رسد. هدف از پارک بانوان ممانعت از ورود این قشر به پارک‌های موجود نیست، بلکه آن‌ها ضمن استفاده از پارک‌های اختصاصی خود، از پارک‌های عمومی می‌توانند استفاده نمایند. با توجه به دین اسلام، که محور فرهنگ جامعه است احداث پارک بانوان نه تنها موجب کاهش ارزش زن نمی‌شود، بلکه نشان از توجه به این قشر می‌باشد (Eravrani, 2005).

کارآفرینی برای زنان در پارک بانوان

کارآفرینی در جامعه یکی از بزرگ‌ترین خدمات به اقتصاد جامعه و شهروندان می‌باشد. از طرفی ضرورت اشتغال‌زایی مناسب برای زنان و ایجاد محیط‌های امن و مفرح برای آنان در نظر گرفته شده‌است که در اختصاص پارک‌های بانوان می‌باشد. ایجاد بازارچه‌های کارآفرینی، استفاده نیروهای آموزش دیده در نگهداری پارک و برخی مسائل فنی آنان و اداره مکان‌هایی مانند بوفه‌ها، کافی‌شاپ‌ها و رستوران‌های درون پارک نیز موقعیت مناسب و امن در اختیار تعدادی از زنان جویای کار قرار خواهد داد. هم‌چنین ایده اجرای محلی برای کارهای سبک و پاره‌وقت مانند ساخت جعبه کادوئی یا لوازم تزئینی، یا بسته‌بندی خوراکی و غیره که زنان سالمند و یا جویای کار به طور

ساعتی و روزمره در آن‌ها مشغول به کار باشند، در این پارک‌ها به خوبی قابل اجرا است. این ایده می‌تواند ضمن پر کردن اوقات فراغت سالمندان که در پارک‌ها می‌گذرد، برای اکثریت زنان سالمند که بیمه و درآمدی ندارند منبعی برای کسب درآمد باشد. امکان اشتغال‌زایی برای بانوان بدین طریق قابل احقاق می‌باشد:

- کار تمام‌وقت در محیط پارک به شکل‌های تخصصی و غیر تخصصی
- کار پاره‌وقت به صورت امکان اشتغال‌زایی داخل پارک با استقرار غرفه‌های کارآفرینی برای بانوان، خصوصاً بانوان خانه‌دار و افرادی که دارای پایه‌ی تحصیلی پایین می‌باشند.
- امکان انجام کار و فعالیت برای بانوانی که نیاز به اجازه‌ی همسران‌شان دارند فراهم می‌گردد. در برخی اقوام، جوامع و خانواده‌های متعصب، کار زنان در محیط‌های اجتماعی به نوعی گناه تلقی می‌گردد. اما، در محیط‌هایی که فقط زنان فعالیت دارند ممانعتی برای این چنین خانواده‌هایی به وجود نخواهد آورد. در نهایت با جلوگیری از انفعال بانوان استفاده از قابلیت‌های انسانی آنان در راه ایجاد محیطی مناسب از نظر اجتماعی-اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی برای حال و آینده، از نقطه نظر توسعه پایدار نیز مفید خواهد شد (Habib & et al., 2011)

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به هدف پژوهش یافته‌ها نشان داد که فضاهای عمومی مکانی برای رفع نیازهای روزمره و زندگی عمومی در شهرها هستند. این فضاها در طول زمان و بر اساس شرایط اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی تغییر می‌یابند. از آن‌جا که زندگی روزمره زنان در این فضاها رخ می‌دهد، مناسب بودن این فضاها برای استفاده تمام گروه‌ها موضوع بسیار مهمی است. تجربه‌ی استفاده از فضاهای عمومی، برای استفاده‌کنندگان مختلف با توجه به سن، جنس، طبقه‌ی اجتماعی و... متفاوت بوده و در نوع زندگی و درک آن مؤثر است. زنان به دلیل مسائل فرهنگی یا احساس ناامنی، ساعات محدودتری را می‌توانند در بیرون از خانه سپری کنند و همین، یکی از محدودیت‌های جدی فعالیت اجتماعی و حضور آن‌ها در فضاهای شهری است. پارک‌ها و فضاهای سبز مختص بانوان یکی از مراکز مهم خدمات رفاهی و تفریحی است که علاوه بر جنبه‌ی بهداشتی و روانی، در توسعه پایدار شهری و بهبود کیفیت زندگی بانوان اهمیت بسزایی دارد. ایجاد بازارچه‌های کارآفرینی، استفاده نبروهای آموزش دیده در نگهداری پارک و برخی مسائل فنی آنان و اداره مکان‌هایی مانند بوفه‌ها، کافی‌شاپ‌ها و رستوران‌های درون پارک نیز موقعیت مناسب و امن در اختیار تعدادی از زنان جوپای کار قرار خواهد داد. زنان تاثیرگذارترین قشر بر سلامت و شادابی جامعه می‌باشند از این‌رو توجه به مسائل بهداشتی و روانی آنان از اهمیت بالایی برخوردار است. پارک‌های ویژه زنان با اختصاص مکانی سرسبز و آزاد برای استفاده از نور خورشید و امکانات ورزشی و تفریحی مسئله سلامت را مد نظر قرار داده و با متمرکز کردن تعداد زیادی از زنان در محل پارک و برگزاری کلاس‌های آموزشی-بهداشتی و ورزشی به این ضرورت اصلی جامعه خواهد پرداخت. با توجه به آداب و رسوم و فرهنگ مردم کشور، نیاز به احداث فضایی باز مخصوص بانوان جهت تفریح، ورزش و تخلیه هیجانات روحی وجود دارد. در نظر گرفتن فضایی مختص بانوان با طراحی خاص، که منطبق با فرهنگ جامعه باشد بسیار ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به دین اسلام، که محور فرهنگ جامعه است احداث پارک بانوان نه تنها موجب کاهش ارزش زن نمی‌شود، بلکه نشان از توجه به این قشر می‌باشد.

سهم نویسندگان: دکتر پدram حصاری: تدوین محتوا، جمع‌آوری اطلاعات، طراحی چارچوب کلی، ایده‌پردازی، اصلاح مقاله و نویسنده مسئول بوده‌اند.

سپاسگزاری: نویسنده مراتب تشکر خود را از همه کسانی که در انجام این مقاله نقش داشته‌اند اعلام می‌دارد.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسنده گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

References

- Bahraini, H. (1998). *Urban Design Process*. Tehran: University of Tehran Press. [Persian] URL: https://press.ut.ac.ir/book_791.html
- Day, K., Stump, C., & Carreon, D. (2003). Confrontation and loss of control: Masculinity and men's fear in public space. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 311-322. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2003-99978-008>
- Eravrani, M. (2005). A Review of the Women's Park Review. *Peygham Green Monthly*, 5(39), 18-28. [Persian] URL: <https://www.magiran.com/volume/9035>
- Eshtiaghi, M., Sharepor, M., & Fazeli, M. (2021). Examining the Requirements of the Right to the City in the Policy-Making Process and Development Planning of the Cities: A Case Study of Tehran Transportation Development. *Journal of Socio-Cultural Strategy*, 10(39), 223-257. [Persian] URL: https://rahbordfarhangi.csr.ir/article_134758.
- Farokhsersht, M. (2012). *Women and Urban Space (Women and Exploitation of Urban Spaces)*. Poster presented at international conference on women and urban life, Tehran, Iran. [Persian] URL: <https://civilica.com/l/6853/>
- Ghanam, F. (2010). Outer and Inner. *Journal of Zannagar*, 12(1), 30-42. [Persian] URL: <https://ketabnak.com/book/95887/>
- Golchin, M., & Mafakheri, S. (2017). Environmental legibility and presence of citizens in public spaces of Tehran. *Urban Sociological Studies*, 7(22), 23-46. URL: https://urb.dehaghan.iau.ir/article_654806
- Goli, A., Zadvali Khajeh, S., & Zadvali, F. (2013). Evaluation of gender perspective in the design of urban spaces (Case Study: Shams Women Park of Tabriz). *Woman in Development & Politics*, 11(2), 171-188. [Persian] URL: https://jwdp.ut.ac.ir/article_36088.html
- Habaib, F., Laghaei, H., Jamei Fard, M., & Mousavi Fatemi, H. (2011). Women Thematic Parks with Multi-Lateral Approach. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 4(6), 75-86. [Persian] URL: https://www.armanshahrjournal.com/article_32673.html
- Hekmati, J. (2003). *Designing Garden and Park*. Tehran: Farhan e Jame. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1268973/>
- Hosseini, H., Rasekh, A., & Nejat, H. (2002). *Woman Book*. Tehran: Amir Kabir. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1598141/>
- Javidani, N. (2012). *Women and Urban Space*. Poster presented at international conference on women and urban life, Tehran. [Persian] URL: <https://civilica.com/l/6853/>
- Madani Pour, A. (2000). *Urban Space Design*. Tehran: Procurement and Urban Planning. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1487414/>
- Nawabi Nejad, S. (1999). *Woman Psychology*. Tehran: Iranian Society. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1866580/>
- Pakzad, J. (2005). *A guide to designing urban spaces in Iran*. Tehran: Ministry of Housing and Urban Development, Urban Planning and Architecture. [Persian] URL: <https://www.mrud.ir/books>

- Pourahmad, A., & Ashrafi Yousef Tala, R. (2013). Transformations of women participation in urban public space; Case Study: Eal-Guly and Khaghani parks in Tabriz. *Woman in Development & Politics*, 11(3), 351-376. [Persian] URL: https://jwdp.ut.ac.ir/article_36533.html
- Rezazadeh, R., & Mohammadi, M. (2009). An investigation on the factors limiting women's presence in urban space. *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 1(38), 105-114, [Persian], URL: https://jfaup.ut.ac.ir/article_22254.html
- Roumina, E., Teymori, G., & Ahmadipour, Z. (2018). Study the relationship between space and gender justice; Case Study: Region 6 of Tehran. *Research Political Geography Quarterly*. 3(2), 141-162. URL: https://pg.um.ac.ir/article_26785.html
- Saeednia, A. (2000). *Urban Green Space*. Tehran: Center for Urban Studies and Planning. [Persian] URL: [https://eshraghbook.com/product/Urban Green Space](https://eshraghbook.com/product/Urban%20Green%20Space)
- Salehi, I. (2008). *Environmental Features of Safe Towns*. Tehran: Center for Architectural and Urban Studies. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/>
- Tandogana, O., & Bige Simsek, I. (2016). Fear of crime in public spaces: from the view of women living in cities. *Procedia Engineering*, 161, 2011-2018. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705816330247>
- Zabetian, M., & Rafieyan, M. (2010). Study of the Pattern of Urban Space Planning on Increasing the Safety of Women (Case Study: Central Section of Tehran). *Journal of Social Sciences*. 17(48), 107-149. [Persian] URL: https://qjss.atu.ac.ir/article_875
- Zandieh, M., Hessari, P., Tobna, S., & Mohtasham, A. (2016). Measuring The Potential of The Urban Lost Spaces with Sustainable Green Space Development Approach; Case Study; Akhound Neighborhood, Qazvin. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 6(20), 109-128. URL: https://gaij.usb.ac.ir/article_2695.